

EL CAS CARNER

petita història d'un retorn

L'any 1967 em va venir a veure el pare Ramon Torras, un jove jesuïta a qui jo no coneixia. M'explicà que residia a Brusselles, raó per la qual visitava Carner amb una certa freqüència, i em va parlar de la salut del poeta i del seu enyorament de Catalunya.

En Ramon Torras portava un encàrrec concret de la senyora Carner: demanava als amics del seu marit a Barcelona que l'informés de les possibilitats de retorn, en tots els ordres, i de com podrien organitzar la seva vida aquí, en esment a una feina que — per causes òbvies — calia que fos de força representació i de poc trasts. Carner havia sofert atacs d'amnèsia: un dia sortí per anar a correus, a tirar una carta, i a ple carrer va perdre de sobte la noció de la seva personalitat. Sembla que va caminar una bona estona sense saber ben bé qui era ni on anava, fins que el localitzaren i el van tornar a casa. A partir d'aleshores, aquests atacs es van repetir i a Carner va entrar-li l'obsessió de venir a morir a Catalunya; en les seves hores de plena lucidesa, evocava records constantment, volia — més intensament que mai — sentir-se voltat d'amics que parlessin en català, i qualsevol referència al nostre país li feia saltar les llàgrimes.

Emilie Noulet ens feia saber que estava disposada a traslladar-se a Catalunya per tal de complaure el seu marit, ja que ella tenia tots els seus interessos materials i afectius a Bèlgica i un canvi tan radical de vida no li feia gaire gràcia. Ens pregava que ho compenguéssim així. En atenció als sentiments de Carner, més aguditzats cada vegada per la nostàlgia i pel pressentiment d'una pròxima fi, ella s'avindria no tan sols a acompanyar-lo, sinó a fer tot el que calgués i ens demanava orientació i ajut.

Vam quedar amb en Ramon Torras que ens escriuríem (ell se'n tornava aviat a Bruselles), per tenir-lo al corrent de les gestions. Vaig parlar de tot això amb en Josep Soler i Vidal i convinguérem que calia posar-ho en coneixement d'en Miquel Ferrer, segurament el millor amic que el poeta havia tingut a Mèxic, i un home actiu i realista, que es mostrà disposat a cooperar de seguida. Va escriure al fill del poeta resident a Mèxic, a en Josep Carner de Ossa, exposant-li la situació i demanant-li el

seu parer. En Carner de Ossa va respondre immediatament. Volia fer tot el que d'ell depengués per a complaure el seu pare i suggeria comprar un pis a Barcelona o una casa a l'indret de Catalunya que preferís Carner. Encara més: no tan sols oferia els diners que calguessin per a la realització d'aquesta iniciativa, sinó que establiria una quantitat fixa mensual perquè el seu pare pogués viure aquí sense neguits econòmics. Ens indicava que nosaltres hauríem de disfressar aquesta ajuda filial, inventant un càrrec directiu i de prestigi en alguna empresa editora, un lloc que no comportés feina i que justificués l'assignació d'un sou. D'altra banda, persones i entitats de Catalunya van brindar de seguida llur col·laboració, de manera que vaig escriure a en Ramon Torras tot això que a mi em semblaven bones notícies.

Però en aquells dies, amics d'aquí situats en llocs responsables de la cultura catalana em van fer saber que no trobaven oportú que Carner retornés a Catalunya, perquè a fora tenia el valor d'un símbol i aquesta significació es perdria tan bon punt abandonés el seu exili. Recordo que jo invocava les íntimes raons de cadascú i que Carner, sobretot als seus anys, tenia un perfecte dret a administrar la seva vida i les seves contribucions simbòliques. En un cert moment de les converses, em va ésser expressat el dubte de si eren reals les ganes de tornar de Carner i poc després, arran d'unes visites a Brusselles, algú va afirmar rodonament que el poeta s'enyorava, però que estava decidit a mantenir la seva actitud fins a les darreres conseqüències. Semblava que el desig de Carner de reintegrar-se a la pàtria i la sollicitud de la seva esposa perquè l'ajudéssim a aconseguir-ho, me'ls hagués inventats jo. Com que això era injust, i una mica ofensiu, vaig inhibir-me de tota gestió posterior, i així ho vaig comunicar al pare Ramon Torras.

A la darrereria del 1967, va venir a Barcelona el poeta Jaume Terrades, que actualment resideix a Veneçuela. En els primers anys del seu exili a Mèxic, en Terrades havia tractat assíduament Carner i, tot parlant d'aquella època, la conversa anà a parar al cas del retorn frustrat i de la intervenció que jo hi havia tingut. En Terrades,

que és decidit i home «de possibles», em digué que aniria a Brusselles per tal de saludar Carner i, de passada, aclarir el punt del seu enyorament i de la seva vocació simbolista.

En Jaume Terrades va fer un viatge llampec a Bèlgica. De tornada, m'expressà que estava una mica desconcertat: en efecte, Carner tenia l'obsessió de Catalunya; però Emilie Noulet va explicar a en Terrades que algú havia convençut el seu marit de quedar-se a Bèlgica. Li digueren que no hauria estat digne d'abandonar una actitud que era molt considerada.

Així van quedar les coses, fins al recent viatge de Carner, la seva curta estada entre nosaltres, el retorn a Bèlgica i la mort. Per pocs dies, no pogué realitzar el desig de morir a Catalunya. Qui sap si la tossuderia d'algú, o la fidelitat a determinades posicions — són vàlides totes dues maneres d'interpretar els fets — podrien servir per a explicar-nos una bona part de la tristesa, de la fugacitat i potser del petit misteri de la visita i de la marxa gairebé precipitada.

PERE CALDERS

